

fogyasztókra orientált piac vezérli a gazdaság nagy részét, több fogyasztói terméket vezetnek be, nagyobb piaci aktivitása és átláthatósága van. A speciális indexelés lehetetlenné teszi, hogy más adatbázisokkal együtt keressünk a B&I adatbázisban a multiadatbázis-keresés módszerével, mivel ez az adatbázis más szempontból dolgozza fel az adatokat, mint a nagyobb üzleti, kereskedelmi vagy ipari adatbázisok.

A B&I adatbázis egyik legszokatlanabb indexe a reklámjelszó, reklámszöveg index (Slogan Index). Ennek legvalószínűbb használói a marketinggel és hirdetéssel foglalkozó szakemberek, akik meg akarják tudni, milyen „szlogeneket” használtak például a gyorsétkeztetésben. A gyorsétkeztetés ágazatai kódjában a „szlogen” adatmező keresésével megismerhetjük a már használt reklámszövegeket pl. hamburgerek hirdetésére.

Másik szokatlan jellemző, hogy a deskriptorokat az egyedi tényekhez kapcsolják, nem a cikk általános tartalmához. Ha a cikkben csak egy mondat szerepel arról, hogy mekkora Mexikóban a pamuttakarók és lepedők piaca, az ehhez kapcsolódó ipari termékkódokat is indexelik. Így ugyan találatként kapunk nem releváns dokumentumokat is, de értékelni kell, hogy megtalálhatunk olyan apró információelemeket, amelyek gyakran eltemetődnek egy cikkben belül.

Sok bibliográfiai adatbázishoz hasonlóan a B&I adatbázis készítői is kiegészítik a címeket tartalomleírással, ami egy külön címkiegészítés (enhanced title) nevű mezőben található meg.

Sajnálatos viszont, hogy ez a bővített cím nem jeleníthető meg ingyenes formátumban, az eredeti címből és az indexkiterjedésekből pedig nem mindig lehet megítélni a tartalmat.

Amikor az adatbázist elindítottuk, előállítója, a Responsive Database Services, Inc. felhasználói kézikönyveket és rövidített keresési segédleteket küldött ki számos online keresőnek, s mások számára is felajánlotta ezt a lehetőséget. Ez az üzleti fogás sokkal valószínűbbé teszi, hogy több felhasználó fogja beszerezni az új adatbázist, amikor piaci adatokra lesz szükség.

A termékről röviden

Név: Business & Industry Database

Jelleg: piaci és gazdasági tényekre, adatokra koncentrááló cikkek teljes szövege és referátumai

Visszamenőlegesség: 1994. július

Frissítés: naponta

Elérhetőség: a DataStar és a DIALOG szolgáltatóközpontoknál

Ár: Kapcsolati óránként 90 dollár, 1,65 dollár a teljes szövegű rekord

Előállító: Responsive Database Services, Inc.
rdsmail@ix.netcom.com

/BATES, M. E.: Business & Industry Database. = Database, 19. köt. 1. sz. 1996. p. 112./

(Murányi Péter)

Felesleges publikációk a tudományos folyóiratokban

A publikálás többé nem csupán az információ közlésének eszköze; a tudósok, kutatók, oktatók értékelésének eszközevé is vált. Sok esetben ez a szakmai előrehaladás elsődleges tényezője.

Feltehetőleg azok érzik leginkább a publikációs kényszert, akik versenyhelyzetben vannak állásukért. Mindenki tudja, hogy a nagy presztízsű folyóiratokban megjelent cikkek impresszív listája növeli az esélyt egy állás elnyerésére.

A kutatás támogatását is nagymértékben meghatározzák a publikációk. Az Egyesült Királyságban a kutatások támogatásánál újabban nagyobb hangsúlyt fektetnek a korlátozott számú, de magas színvonalú publikációra. Sokan üdvözlik ezt a változást, s ez azt is jelzi, hogy felismerték a túlzott mértékű publikálás káros következményeit.

A cikkek minősége

Nem könnyű meghatározni a publikáció minőségének fogalmát; nem is valószínű, hogy bármely definíciót vita nélkül elfogadna a tudományos kö-

zönség. Fontos annak figyelembevétele, hogy a tudományos folyóiratok az új és eredeti kutatási eredmények közzétételének elsődleges eszközeiként akarnak szolgálni. Ebből logikusan következik, hogy a tudományos cikkeknek két funkciója van: az *információtartalom eredetisége*, és az eredmények *használati értéke*. Az eredetiség önmagában nem jelzi a minőséget. Sok, eredeti eredményeket közlő cikknek minimális használati értéke van.

Mi számít felesleges publikációnak?

- E. J. Huth három kategóriát határozott meg:
- *töredékes publikáció* – a szerző eredményeit két vagy több cikkre bontva publikálja;
  - *ismétlődő közlemény* – két vagy több cikk is ugyanazon a kutatásrészleten alapszik;
  - *kevert közlemény* – olyan cikk, amely további adatokkal egészíti ki a szerző korábbi adatait, anélkül hogy konklúzióra jutna.

W. J. Broad munkadefiníciója ugyanerről: azok a cikkek feleslegesek, amelyek elsősorban azért keletkeznek, mert a szerzőnek szakmailag aktívnak és produktívnak kell látszania, szemben a valódi óhajjal új, eredeti és hasznos kutatási eredmények közzétételére. A helyzet ritkán fekete-fehér, kevés az olyan eset, amikor egyértelműen etikátlan közzétételről van szó.

A felesleges publikációk hatása

Két kategóriáról beszélhetünk: az egyik a tudományos kommunikációs folyamattal és a kutatási közösséggel kapcsolatos, a másik a gazdasági hatással. Sokszor kérünk olyan folyóiratcikket, amelyről eredetileg azt gondoljuk, hogy információ-tartalma új, s csak később jövünk rá, hogy tartalma vagy megegyezik azzal, amit már ismerünk, vagy alig tér el attól. Ilyen esetekben a felhasználók és az információszolgáltatók részéről az erőforrások pazarló elosztásáról beszélhetünk. Valószínűleg nagyobb kárt okoz azonban az, hogy ez csökkenti az információszolgáltatóknak és a végfelhasználóknak a tudományos kommunikációs folyamat integritásába vetett hitét.

A könyvtári és információs közösség

Az elsődleges információ előállítói (szerzők) mellett a felesleges publikációk a könyvtári és információs közösséget is érintik. Káros hatásuk megnyilvánul a folyóiratok előfizetési díjának folyamatos növekedésében, új folyóiratok megjelenésében, a folyóiratok színvonalának csökkenésében. A könyvtárak nem nagyon foglalkoznak ennek okaival, inkább csak hatását érzékelik. A szélesebb értelemben vett tudományos közösség azonban hisz abban, hogy az információszolgáltatók központi szerepet játszanak a tudományos folyóiratok magas színvonalának fenntartásában. Nem mesterséges korlátokat kell tehát állítani az új folyóiratok elé, hanem folyamatosan kell figyelni a meglévő és a tervezett folyóiratok hasznosságát és minőségét.

A projekt

- A projekt céljai a következők:
- meghatározni a felesleges közlemények mértékét a tudományos folyóiratokban;
  - a jelenség valódi természetét megvizsgálni.
- A projekt három jól elkülöníthető szakasza:
- *módszertan* kifejlesztése – online források használatával – a láthatóan felesleges cikkek meghatározására;
  - a cikkek halmazának *összehasonlító szövegelemzése* a cikkek közötti átfedés vagy duplikáció mértékének meghatározására;
  - *információgyűjtés* a tudományos kommunikációs láncban annak lemerésére, mennyire vannak tisztában ezzel a jelenséggel a folyóiratkiadók, folyóirat-szerkesztők, időszaki kiadványokkal foglalkozó könyvtárosok.

* * *

A kiadók közül sokan a könyvtárosok és az információszolgáltatók szerepét csak abban látják, hogy tárolják és kezelik az információt. A minőség biztosításának felelőssége azonban túl nagy ahhoz, hogy kizárólag az információk használóira lehetne bízni. A könyvtáros szakmával jobban meg kell ismertetni a tudósokra, kutatókra nehezedő publikációs kényszert. Ez jelentheti az első lépést. A következő teendő a cikkek minőségének garانتálása lehet; ehhez jobb stratégiát kell találni a tudományos folyóiratok és tartalmuk minőségének megítélésére.

/ANDERSON, P.: *Excessive publication in scholarly journals: what information managers need to know.* = *Managing Information*, 5. köt. 3. sz. 1996. p. 24., 27–28./

(Murányi Péter)

Az első közös katalogizálási projekt Oroszországban

A központi katalogizálás története Oroszországban 1925-ben kezdődik a Glavpolitprosvet irányítása alatt létrehozott Központi Katalogizálási Iroda keretében. Ezután az Állami Lenin Könyvtár (mai nevén Orosz Állami Könyvtár) és a Könyvtári és Bibliográfiai Tanulmányok Tudományos Kutatóintézete vett részt a projektben. A munka azonban csak 1949-ben kapott lendületet, amikor irányítása az Össz-szövetségi Könyvkamarához került, és

kapcsolódott a kurrens nemzeti bibliográfia előállításához. Az *Orosz Könyvkamara* 46 éven keresztül volt a központi katalogizálás intézménye. Az utolsó néhány évben azonban, különösen 1993–1995-ig a könyvkamara elvesztette vezető szerepét, amit az is bizonyított, hogy növekszik a különbség az orosz könyvtárak által kapott dokumentumok és a róluk készült könyvkamarai katalóguscédulák száma között. Ugyanakkor a könyvkamara